

door **Peter Hoeks**
peter@interface.nl

SUPERMODELS

PART 3

Zes vintage effectapparaten

Vintage hardware is hot. Vooral apparaten uit de jaren zestig en zeventig blijven engineers en producers inspireren, met name als er buizen in zitten. Maar ook de softwaremakers weten deze apparaten te vinden om er plug-ins van te maken. Daarom een selectie uit de echte vintage supermodels. In aflevering 3: zes legendarische effectapparaten.

Alerlei apparaten uit lang vervlogen tijden blijken zo'n uitstraling te hebben dat ze nu, soms wel zestig jaar nadat ze bedacht zijn, nog steeds enorm gewild zijn. Waar dat aan ligt? Op de eerste plaats aan de sound natuurlijk. Op de een of andere manier hebben de bedenkers indertijd, vaak met eenvoudige middelen, een klankkarakter aan hun creaties meegegeven dat nu nog (of misschien juist nu) heel aantrekkelijk is. Ze blijken zo'n goede combinatie van bediening, klanktechnische eigenschappen en muzikale vervorming te leveren dat je er meteen een vette smile van op je gezicht krijgt.

In deze aflevering zien we voor het eerst dat niet alleen analoge maar ook digitale apparaten dat vintagegevoel kunnen leveren. En ook bij de effecten speelt het uiterlijk een belangrijke rol: geile lampjes, solide knoppen en wenkende levelmeters op een stoer industrieel vormgegeven front, maar ook

een ambachtelijke uitstraling kan zorgen voor een niet te onderschatten feelgoodfactor.

Maar echte supermodels zijn zeldzaam; zo zeldzaam dat ze vaak enorm hoge prijzen opbrengen. Daarom maken diverse merken hardwarekopieën – soms letterlijke imitaties, soms variaties op het vintage apparaat in kwestie. Daarnaast kun je van elk hardwareapparaat dat ook maar enige faam geniet, wel een of meer plug-ins vinden. Dat geldt voor 'native' plug-ins die op de computerprocessor draaien, maar zeker ook voor dsp-plug-ins van bijvoorbeeld UAD, Antelope of Apogee.

Softwaremakers zoeken exemplaren in toptoestand en meten ze uit en te na door, modellen soms elke trafo, transistor, condensator en weerstand in zo'n apparaat en brouwen daar hun plug-in-supermodel mee. Of die nu echt exact hetzelfde klinken als de hardware laten we maar even buiten beschouwing, want voor de meesten van ons is de echte vintage hardware simpelweg onbetaalbaar.

Roland Space Echo RE-201

Dit apparaat uit 1974 is dé klassieke tape-echo. Hij is betrouwbaarder en heeft meer mogelijkheden en een betere sound dan voorlopers als de Maestro Echoplex of de Watkins Copycat. De RE-201 zit in een stevige flightcase met gebruiksaanwijzing in

het binnendecksel. Erg handig is de inputmixer voor drie signalen, waarvan twee met mic-preamp. Het apparaat heeft drie weergavekoppelingen, maar ook een ingebouwde – niet erg overtuigende – verengalm. Hiermee zijn twaalf combinaties mogelijk. We zien verder regelaars voor tapesnelheid (die de echotijd bepaalt) en Intensity voor feedback tot spectaculaire zelfoscillatie. De tape-loop lust als een soort spaghetti in een doorzichtige cartridge. Er zijn diverse RE's geweest; 101, 105, 150, 301 en 501, maar de RE-201 is de top, en met een prijs van zo'n 1.300 euro nog redelijk betaalbaar. Guyatone heeft ooit een hardwarekloon gemaakt (RTE-3000), maar momenteel zijn er verder geen echte kopieën te koop. Wel zijn er diverse digitale apparaten die claimen net zo te klinken, zoals de Boss RE-20. Plug-ins zijn er bij de vleet, zoals UAD Galaxy Tape Echo, Audiothing Outer Space en GSI GS-201.

EMT 140

Plate reverb zit in alle hard- en software-effectprocessors. Met een grote strakgespannen metalen plaat kun je namelijk een mooie galm maken, zoals het Duitse EMT al in 1957 deed met hun mono EMT 140 en stereo 140 TS. Op een groot en zwaar frame zit een metalen plaat die middels een transducer – aangestuurd door een buizen-amp – gaat trillen, waarna twee contactmicrofoons op de plaat de galm oppikken. Met een mechanisch dempingmechanisme verander je de galmtijd. De klank was veel beter dan een galmveer en hoewel het apparaat groot was, was het veel praktischer dan een galmkamer. Kostbaar maar onmisbaar voor elke studio die zichzelf serieus nam. De typische heldere, warme diffuse galm is op ontelbaar veel opnamen te horen (vaak inclusief tape-predelay), vooral op drums, vocals en solo. Later kwam de kleinere 240 Gold Foil, maar de 140 blijft favoriet. Heel soms bouwt iemand een handvol kopieën, maar nooit in serie. Plug-ins zijn er natuurlijk wel, van UAD, Waves Abbey Road Reverb Plates en eigenlijk elke galmplug-in. Maar het kan natuurlijk ook met impulse response-reverbs, zoals Audio Ease Altverb.

Eventide Clockworks H910 Harmonizer

Na de analoge Instant Flanger en Instant Phaser introduceerde Eventide in 1974 de H910 Harmonizer. Volgens Eventide was dit de eerste commercieel verkrijgbare digitale fx-processor. Het mono apparaat, dat overigens nog heel veel analoge onderdelen bevatte, leverde een verstemde versie van de input, desgewenst met delay en feedback. Via een afstandsbediening of cv kon je de toonhoogte over twee octaven veranderen. Dat was revolutio-

nair en binnen no time gebruikte men de H910 voor bizarre sounds, of gewoon om stemmen of gitaren breder te laten klinken, vaak met behulp van twee H910's. Maar deze pitch changer werd ook gebruikt voor commercials en door sounddesigners. Heel wat grote namen omarmden de H910, onder anderen Jon Anderson, Jimmy Page, Laurie Anderson, Frank Zappa, David Bowie, Eddie van Halen en Steve Winwood. Opvolger H949 had minder last van de glitches die de lo-fi 910 kenmerkten. Kopieën zijn er niet; wel bleef Eventide harmonizing doorontwikkelen met de H3000 en H9000 fx-processors. Eventide maakt de Model H910 native/UAD plug-in, maar elke harmonizer is schatplichtig aan de H910.

SUPERMODELS

PART 3

Lexicon 224

Vanaf 1978, toen deze Lexicon uitkwam, was galm nooit meer hetzelfde. Er waren al digitale galmen, maar de 224 klonk mooier en had uitstekende presets. En in plaats van voor een rack hangend aan de knoppen te draaien, kon je in de optimale luisterpositie met de Larc afstandsbediening de optimale galm opzoeken. De latere X- en XL-uitvoeringen hadden andere converters en een verbeterde LARC. Het assortiment was breed – chamber, room, plate en concert hall – en al editend kon je ook heel onnatuurlijke effecten maken. De 224 werd oorspronkelijk bedacht door muzikant/engineer/natuurkundige Dave Griesinger. Met een slimme schakeling wist Lexicon 24dB

extra headroom uit de 12bit converters te halen. Veel later werd de 224XL opgevolgd door de 480L, maar de jaren tachtig en negentig hadden nooit hetzelfde geklonken zonder de 224; op elke SSL en Neve mixer zag je de LARC dan ook liggen. Hardwarekopieën zijn er niet, wel diverse plug-in-versies. Van UAD natuurlijk, maar ook van Lexicon zelf en de RC 24 van Softube. Er zijn uiteraard talloze impulse responses van de 224 voor convolution reverbs.

TC Electronic 2290

In de jaren tachtig kwamen er heel veel digitale delays op de markt. De meeste daarvan zijn vrij anoniem, behalve de AMS-DMX-16, Korg SDD-1000, Lexicon PCM-42 en de Roland SD-3000. De TC2190 uit 1985 was een uitzonderlijk apparaat. Op de eerste plaats vanwege de – zeker voor die tijd – aangename, bijna zijdeachtige klank. Een ultrahoge samplerate van 1MHz, ruime dynamiek en lage vervorming waren daar verantwoordelijk voor. Verder had ie diverse slimme features, zoals een ducking-functie waarmee het delaysignaal omlaag ging als er iets op de input binnenkwam. Verder kwamen er ook chorus,

flanger, autopan en andere effecten uit, en de TC 2290 had sampling, looping, midi en insertpunten voor externe apparatuur, iets wat gitaristen erg aansprak. Ook zag deze TC er bloedgeil uit vergeleken met andere eighties apparaten: mooie leds, prettige knoppen en lekker veel lampjes. De basis delay-tijd was acht seconden, maar dat kon je – met behoorlijk dure chips – uitbreiden naar 32 seconden. Met extra geheugen was ook samplen mogelijk. Een echte hardwarekopie is er volgens mij niet, maar TC maakt tegenwoordig wel een plug-in met een fraaie bijbehorende hardwarecontroller.

Musitronics Mu-Tron Bi-Phase

Het laatste Supermodel plaatste ons voor een dilemma: kiezen we voor een jaren zeventig BBD (Bucket Brigade Devices) analogo effect als chorus of flanger, zoals de Marshall Time Modulator, Dynachord TAM 19, AMS DM2-20, MXR Flanger of de Roland Dimension D? Na lang twijfelen gaan we toch voor de fameuze Bi-Phase van Mu-Tron uit 1973 met twee onafhankelijke optische phase shifters (geen BBD!), elk met een eigen lfo voor modulatie. Dat zorgde voor een heel rijke sound die ook heel dynamisch en flexibel was. De Bi-Phase heeft twee cv-inputs waarop je een pedaal kon aansluiten. De phasers kon je in serie of parallel gebruiken, maar ze hebben elk een eigen output en de lfo's zijn syncable.

De Bi-Phase was erg populair indertijd: Joe Zawinul, Lee Perry, Kraftwerk en zowat alle gitaristen en Rhodes-spelers hadden een Bi-Phase. Voor een goed exemplaar betaal je al snel 2.500 euro. Er worden tegenwoordig weer nieuwe versies van gemaakt door onder meer Mutron, en er zijn plug-ins zoals de Audio Damage PhaseThree en de Arturia Phaser Bi-Tron.

Buiten de boot gevallen

Tja, kiezen is altijd pijnlijk! Deze apparaten hebben het net niet gehaald, maar zijn ook zeker de moeite waard: Roland Dimension D • Maestro Phaser • Marshall Time Modulator • AMS DMX-16 • AMS RMX-16 • Quantec QRS • EMT 250 • XR Flanger/Doubler • Maestro Echoplex • Watkins Copycat • AKG BX20 • Yamaha E1010 • Bel BF-20 • Ibanez AD-230 • en talloze gitaarpedalen!

